زخم کاری به مافیای دستفروشی

با استقرار دستفروشان در ۱۲۰ غرفه بازارچه سرمد، آرامش به چهارراه ولیعصر(عج) بازگشت

گزارش
پریسا نوری
روزنامه‌نگار

در سال‌های اخیر موضوع ساماندهی دستفروشان چهارراه ولیعصر از اصلی‌ترین خواسته‌های شهروندان، هنرمندان و کسبه این محدوده بوده و برای این موضوع بارها طرح‌ها و راهکارهایی از سوی شهرداری و نهادهای ذیربط اجرا شده که همگی موقت و بی‌سرانجام بوده‌اند، اما به‌نظر می‌رسد مدیریت شهری در هفته‌های اخیر عزم خود را جزم کرده تا با ساماندهی دستفروشان این معبر پرتردد و اختصاص محلی به دستفروشان واقعی، این محدوده از پایتخت را برای همیشه از حضور بساط‌گستران پاک کند. با گذشت بیش از یک‌ماه از آغاز اجرای طرح ساماندهی دستفروشان چهارراه ولیعصر به این محدوده رفتیم تا از نزدیک وضعیت را ببینیم.

آرامش در پیاده‌رو

حدود ساعت ۱۸ به چهارراه ولیعصر می‌رسیم. برخلاف گذشته که در این ساعت از روز پیاده‌رو در قرق بساط و هیاهوی دستفروشان بود، خبری از بساط‌گستران نیست؛ چراکه آنها مدتی است در راستای اجرای طرح ساماندهی دستفروشان به بازارچه سرمد در نزدیکی چهارراه منتقل شده‌اند و هر چند قدم، مأموران نیروی انتظامی و نیروهای شهربان برای بازگشت آرامش کامل و رفع سد معبر در محدوده حضور دارند.

همه اجناس داخل بازار

۲ در ورودی برای بازارچه سرمد که در چند قدمی چهارراه ولیعصر قرار دارد درنظر گرفته‌اند که ورودی اصلی به پیاده‌روی خیابان ولیعصر و دیگری به کوچه سرمد باز می‌شود. مردی که به‌نظر می‌رسد از غرفه‌داران بازارچه است، جلوی ورودی اصلی ایستاده و با صدای بلند رهگذران و مشتریان را به داخل بازارچه هدایت می‌کند: «خانوما و آقایون بفرمایید داخل بازارچه... دیگه توی پیاده‌رو خبری نیست... هر چی هست داخل بازاره...»

جانمایی ۱۲۰ غرفه

در بازارچه سرمد ۱۲۰ غرفه جانمایی شده است. برخی غرفه‌ها خالی هستند، ولی اغلبشان با بساط دستفروشانی که سال‌ها در پیاده‌روهای این محدوده کاسبی می‌کردند، پر شده‌اند. در غرفه‌ها همه‌جور کالایی پیدا می‌شود؛ از کفش، لباس، عطر و زیورآلات گرفته تا ظرف و وسایل تزیینی. هر چند نخستین روز شروع فعالیت بازارچه است، اما غرفه‌داران که سرگرم مرتب کردن و چیدن اجناس‌شان هستند، امیدوارند کاسبی‌شان به‌زودی مثل گذشته رونق بگیرد.

شهرداری تا آخر پای کار است

سیدمحمد موسوی، شهردار منطقه ۱۱ برای بازدید از غرفه‌ها می‌آید و با غرفه‌داران گفت‌وگو می‌کند. برخی از غرفه‌داران از شرایط موجود راضی هستند و از شهرداری تشکر می‌کنند و برخی هم انتقادات و پیشنهادهایی درباره واگذاری غرفه‌ها دارند که با شهردار درمیان می‌گذارند. موسوی به غرفه‌داران اطمینان می‌دهد که شهرداری پای کار ایستاده و با همه توان از کاسبان واقعی حمایت می‌کند. او در پاسخ پیرمردی که می‌گوید از آوارگی خسته شده بودیم، می‌گوید: تلاش کردیم امنیت و انضباط شهری برقرار شود.

وسعت: ۱۸۰۰ مترمربع
تعداد غرفه: ۱۲۰
امکانات: آب، برق، سامانه ایمنی و اطفای حریق
هزینه: تا ۳ ماه رایگان است و بعد از آن فقط هزینه نگهداشت و نگهبانی گرفته می‌شود.
چالش‌های اجرای طرح: ممانعت و تهدید دستفروشان برای حضور در بازارچه سرمد توسط مافیای سد معبر

عکس: همشهری/ حامد خورشیدی

غرفه‌داران چه می‌گویند؟

سراغ غرفه‌داران رفتیم تا نظرشان را درباره این طرح جویا شویم. خیلی‌هایشان متفق‌القول هستند که از آوارگی چندساله خسته شده و از اجرای این طرح راضی‌اند؛ بعضی هم به دلایلی از جمله ترس از برخورد مافیای دستفروشی محدوده نمی‌خواستند نام و عکس‌شان را منتشر کنیم.

امیدواریم این بازار دائمی باشد

مجید بیرانوند، غرفه‌دار / حدود ۹ سال کنار تئاترشهر زیر باد و باران و آفتاب لباس می‌فروختم. خیلی وقت‌ها جنس‌هایم زیر باران خراب می‌شد و ضرر می‌کردم. همیشه هم استرس داشتم که مأموران برسند و وسایلم را ببرند. نزدیک عید که وقت کاسبی بود، می‌آمدند و بساط‌مان را جمع می‌کردند. الان راضی هستم، امیدوارم این غرفه‌ها دائمی باشد؛ یعنی اینطور نشود که تا جا افتادیم و مشتری ما را پیدا کرد، این بازار را جمع کنند. هر چند رزق و روزی ما را خدا می‌رساند، اما ما قشر ضعیف هستیم و انتظار داریم مسئولان حمایت‌مان کنند.

اینجا شبیه چاله‌میدان شده بود

محمد، فروشنده کفش / قبلا جلوی مغازه ما برای راه رفتن هم جا نبود، دستفروش‌ها همه پیاده‌رو را گرفته بودند و روزی نبود که بین مشتری و دستفروشان دعوا و حرف‌های رکیک رد و بدل نشود. روزهای بارانی روی اجناس‌شان مشمع می‌کشیدند و شبیه چاله‌میدان می‌شد؛ درحالی که این چهارراه بخش مهمی از شهر است و به‌خاطر سفارتخانه‌های اطراف دیپلمات‌ها در اینجا رفت‌وآمد می‌کنند و این مناظر اصلا خوب نبود، اما حالا با جمع‌آوری آنها، این محدوده سروسامان گرفته است. برای خودشان هم بهتر شده و از سرما، گرما، باران و برف در امان هستند و سقفقی بالای سرشان است.

قلدرها میلیونی پول زور می‌گرفتند

علی زرکش، غرفه‌دار / واقعا از شهرداری تشکر می‌کنم که این غرفه‌ها را رایگان در اختیار ما گذاشته، قبلا افراد قلدری بودند که بابت اجاره از ما پول زور می‌گرفتند. من بابت یک متر جا ماهی ۵ میلیون تومان کرایه می‌دادم. وقتی هم خواستم جایم را عوض کنم و به میدان ولیعصر بروم گفتند باید ۲۰ میلیون تومان بدهید. اینجا برایمان خیلی خوب شده، از سرما، گرما، باد و باران در امانیم و دیگر نیاز نیست شب‌ها اجناسمان را با خودمان ببریم؛ البته هنوز بازارچه جا نیفتاده است.

مشتری‌ها اعتماد می‌کنند

صادق مردانی، غرفه‌دار / ابتدا بساط ما را جمع کردند و گفتند برای گرفتن غرفه ثبت‌نام کنید. بعد از یک‌ماه بیکاری و از جیب خوردن، امیدواریم مشتری‌ها دوباره ما را پیدا کنند و کاسبی‌مان خوب باشد. هر چند فروش ما در بیرون خیلی خوب بود، اما مشتری‌ها چندان اعتماد نمی‌کردند؛ چون اگر جنس مشکلی داشت مطمئن نبودند که فردا بتوانند ما را پیدا کنند، اما اینجا جایمان ثابت است و مشتریان حتما بیشتر اعتماد می‌کنند.

از تجربه‌های ناموفق گذشته درس بگیریم

مهدی عباسی، عضو شورا و رئیس کمیسیون شهرسازی و معماری

موضوع دستفروشی در شهر تهران و دیگر کلانشهرها یک مسئله پیچیده است و ساده‌انگاری دراین‌باره نخستین اشتباه در تحلیل‌هاست. بعضی اوقات دلیل دستفروشی می‌تواند ضعف اقتصادی باشد؛ اما در برخی موارد هم درآمد بسیار بالای برخی نقاط شهر می‌تواند انگیزه دستفروشی را در افراد به بار بیاورد. در برخی موارد هم یک قشر سوداگر با زدوبند و منابع مالی‌ای که در اختیار دارد، محدوده‌هایی را قرق و افرادی را برای دستفروشی در آنجا مستقر می‌کند. پس یک علت برای دستفروشی وجود ندارد؛ این مهم علل چندگانه دارد و طبیعی است که رسیدگی به آن هم برنامه‌های متنوع می‌خواهد. محورهای حضور دستفروشان شبیه هم نیستند؛ محورهایی داریم که دستفروشی در آنها درآمد بسیار بالایی دارد و استقرار دستفروشان در آنها تبدیل به سرقفلی شده؛ پس نمی‌شود با یک برنامه با همه مواجه شد.

تجربیات شهرداری در این زمینه متنوع است. در دوره‌ای در اواخر دهه هفتاد، برخی از فعالان حوزه کارآفرینی، تعدادی از صنوف را در پارک لاله مستقر کردند و قرار شد شرایط اشتغال برای این صنوف فراهم شود و تفاهمنامه‌ای سه‌جانبه هم بین شهرداری، وزارت ارشاد و وزارت کار شکل گرفت؛ ولی به‌دلیل سهل‌انگاری، غرفه‌هایی که به‌صورت امانی واگذار شده بود، فروخته شد و مالکیت‌ها تغییر کرد. سپس برخی صنوف از ماموریت اصلی‌شان خارج شدند و آسیب‌های اجتماعی شکل گرفت. پس لازم است این تجربه‌های ناموفق هم پیش چشم باشد.

ما نمی‌توانیم یک نسخه واحد برای ساماندهی دستفروشان داشته باشیم؛ برنامه باید براساس شرایط معبر و افرادی که در آن حضور دارند، تغییر کند. دستفروشان می‌توانند در بازارچه‌های فصلی مناسب ساماندهی شوند که به نظر من شاید چهارراه ولیعصر(عج) در کوتاه‌مدت انتخاب مناسبی باشد، اما پیوسته مناسب نیست. نقاط و اماکن باید به‌درستی شناسایی و به بازارچه‌های موردی و فصلی تبدیل شوند و از استقرار بازارچه‌های دائمی جلوگیری شود. سیاست‌های شهرداری هم باید مبتنی بر آزادسازی معابر از دستفروشان و فروشندگان غیررسمی باشد؛ چون دستفروشی یک اخلال در کار کسانی که در چارچوب شهر حق عوارض و مالیات پرداخت می‌کنند، به بار می‌آورد و به صنوف رسمی، به شهر و به درآمدهای پایدار شهر آسیب می‌زند. نکته پایانی اینکه اگر در ساماندهی دستفروشان و معابر بی‌دقتی و اشتباه کنیم و ملاک را فروشندگان غیررسمی بدانیم، معابری که متعلق به شهروندان است و برای خدمات شهر تعریف شده، آرام‌آرام اشغال می‌شود و کیفیت زیست شهری کاهش می‌یابد. در کنار آن یک عده از صنوف مغازه‌دار فرصت را مناسب می‌بینند و توسعه تجاری به پیاده‌رو می‌دهند و پیاده‌رو را جزئی از عرصه خود می‌کنند و در لابه‌لای این حضور گسترده بساط‌گستران، آنها اصلی‌ترین ذینفعان خواهند بود.

مافیا با این اقدام مخالف است

سیدمحمد موسوی، شهردار منطقه ۱۱: برای رفع سد معبر دستفروشان در چهارراه ولیعصر زمینی را به مساحت ۱۸۰۰ مترمربع و ارزش بیش از هزار میلیارد تومان مناسب‌سازی و غرفه‌بندی کردیم و پس از شناسایی دستفروشان نیازمند و واقعی این فضای کسب‌وکار را رایگان در اختیارشان قرار دادیم. خوشبختانه هم مردم و هم کسبه و دستفروشان از اجرای این طرح راضی هستند؛ هرچند مافیای پشت پرده و افرادی که منافعشان به خطر افتاده با این اقدام مخالفند، اما هر کاری سختی‌های خودش را دارد و شهرداری مصمم است که وظیفه‌اش را انجام دهد و با قدرت پای اجرای این طرح می‌ایستد. در قدم بعدی هم برای احراز هویت دستفروشان واقعی و برقراری انضباط شهری برای دستفروشان واقعی شناسنامه صادر می‌کنیم و احراز هویت می‌شوند.

تحقق ساماندهی دستفروشان با مشارکت مردم

رئیس کمیسیون فرهنگی اجتماعی شورای شهر تهران: مدیریت شهری برای حل چالش دستفروشان تلاش می‌کند

ایجاد بازارچه و آموزش دستفروشان

زهرا شمس احسان، عضو کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای شهر تهران از ضرورت‌ها و چالش‌های ساماندهی دستفروشان چهارراه ولیعصر(عج) می‌گوید

شهر تهران همواره با چالش‌های گسترده‌ای روبه‌رو بوده است. یکی از این چالش‌ها، مدیریت دستفروشان در مناطق پرتردد شهری است. چهارراه ولیعصر(عج) یکی از مهم‌ترین نقاط تجاری و فرهنگی تهران، سال‌ها با معضل ...

دستفروشی در تهران: ریشه‌ها و ضرورت ساماندهی

پدیده دستفروشی در تهران ریشه در تحولات اقتصادی و اجتماعی چند دهه اخیر دارد. با افزایش شهرنشینی و مهاجرت از روستا به شهر، گروهی از افرادی که نتوانستند در بازار کار رسمی ...

تأثیرات اجتماعی

از منظر اجتماعی، این طرح می‌تواند به کاهش تنش‌ها بین دستفروشان و مأموران شهرداری، ایجاد فرصت‌های شغلی قانونی و بهبود وضعیت معیشتی دستفروشان کمک کند. همچنین امنیت شغلی این افراد افزایش و به‌تبع آن آسیب‌های اجتماعی ناشی از بیکاری و فقر کاهش می‌یابد. این بازارچه‌ها می‌توانند به‌عنوان فضایی برای ارتقای تعاملات اجتماعی عمل کنند و بستری برای پیوند بیشتر شهروندان با جامعه باشند. همچنین با کاهش برخوردهای قهری، وجهه انسانی‌تری از مدیریت شهری به نمایش گذاشته خواهد شد.

تأثیرات فرهنگی و اقتصادی

در بعد فرهنگی، این طرح می‌تواند به ارتقای فرهنگ کسب‌وکار قانونی و بهبود فرهنگ شهروندی کمک کند. با فراهم‌سازی بستری مناسب برای دستفروشان، علاوه بر ترویج صنایع‌دستی و محصولات بومی، می‌توان فضایی برای تعامل فرهنگی میان اقشار مختلف جامعه ایجاد کرد. از لحاظ اقتصادی نیز رسمی‌سازی فعالیت‌های غیررسمی از طریق این بازارچه‌ها می‌تواند به افزایش درآمدهای شهرداری و کاهش هزینه‌های جمع‌آوری دستفروشان منجر شود. همچنین این بازارچه‌ها می‌توانند به رونق کسب‌وکارهای محلی کمک کنند و موجب بهبود وضعیت اقتصادی منطقه شوند.

پیشنهادهایی برای بهبود طرح

برای موفقیت بیشتر طرح ساماندهی دستفروشان می‌توان پیشنهادهایی را ارائه داد:

۱. **گسترش طرح به سایر نقاط شهر:** ایجاد بازارچه‌های مشابه در سایر مناطق پرتردد شهر با توجه به نیازها و ویژگی‌های هر منطقه می‌تواند به بهبود ساماندهی دستفروشان کمک کند.

۲. **آموزش دستفروشان:** ارائه آموزش‌های لازم در زمینه مدیریت کسب‌وکار، بازاریابی و خدمات مشتری به دستفروشان برای موفقیت در محیط‌های جدید ضروری است.

۳. **سیستم نظارتی دقیق:** ایجاد سیستم‌های نظارتی شفاف و دقیق برای اطمینان از رعایت قوانین و مقررات در بازارچه و جلوگیری از فساد و تخلفات.

۴. **جلب مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد و بخش خصوصی:** همکاری با نهادهای مدنی و بخش خصوصی برای حمایت از دستفروشان و توسعه کسب‌وکارهای کوچک می‌تواند منجر به تقویت طرح شود.

۵. **پلتفرم‌های آنلاین:** ایجاد پلتفرم‌های دیجیتال برای فروش محصولات دستفروشان راهی برای گسترش بازار و افزایش درآمد آنان است.

۶. **رویدادهای فرهنگی و اجتماعی:** برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی در بازارچه‌ها می‌تواند به جذب مشتریان و ایجاد فضایی پویا کمک کند.

چشم‌انداز بلندمدت طرح

ساماندهی دستفروشان چهارراه ولیعصر(عج) گامی مهم در حل چالش‌های مدیریت شهری تهران است و می‌تواند الگویی برای سایر کلانشهرهای کشور باشد. این طرح با کاهش معضلات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دستفروشی، به بهبود کیفیت زندگی شهروندان و افزایش نظم و زیبایی شهری کمک می‌کند. موفقیت نهایی این طرح نیازمند همکاری و مشارکت همه ذی‌نفعان از جمله شهرداری، دستفروشان، کسبه محلی و شهروندان است. در نهایت، ارزیابی مستمر و بهبود این طرح براساس بازخوردهای دریافتی از ذی‌نفعان تضمین‌کننده موفقیت پایدار آن خواهد بود. شهرداری تهران باید با اتخاذ رویکردی مشارکتی و شفاف به سمت مدیریت شهری انسان‌محور حرکت کند که منافع تمامی اقشار جامعه را درنظر می‌گیرد.